

AKTUALITY PRO PRÁVNÍ PRAXI

Právo na súkromie podľa Ústavy Slovenskej republiky

Ján Drgonec

Spoločenské záujmy, ktorým sa priznáva ochrana podľa čl. 8 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ako aj podľa čl. 17 ods. 1 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach, sa podľa Ústavy Slovenskej republiky chránia v ustanoveniach čl. 16 ods. 1, čl. 19, čl. 21 ods. 1 a čl. 22 ods. 1.

„Nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia je za-

ručená. Obmedzená môže byť len v prípadoch ustanovených zákonom.“ (čl. 16 ods. 1)

„Každý má právo na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života.“ (čl. 19 ods. 2)

„Každý má právo na ochranu pred neoprávneným zhromažďovaním, zverejňovaním alebo iným zneužívaním údajov o svojej osobe.“ (čl. 19

ods. 3)

„Obydlie je nedotknuteľné. Nie je dovolené doň vstúpiť bez súhlasu toho, kto v ňom býva.“ (čl. 21 ods. 1)

„Listové tajomstvo, tajomstvo dopravovaných správ a iných písomností a ochrana osobných údajov sa zaručujú.“ (čl. 22 ods. 1)

V citovanom rozsahu platná úprava prekonala predchádzajúce ústavné texty.

Súčasťou predchádzajúcich ústavných úprav bola ochrana domovej slobody a listového tajomstva. Domová sloboda sa zaručovala § 112 zákona č. 121/1920 Zb., § 82 ods. 1 ústavného zákona č. 185/1939 Sl. zák., § 4, 5 ústavného zákona č. 150/1948 Zb. a čl. 31 ústavného zákona č. 100/1960 Zb. Listové tajomstvo bolo predmetom ochrany § 116 zákona č. 121/1920 Zb., § 83 ústavného zákona č. 185/1939 Sl. zák., § 6 ústavného zákona č. 150/1948 Zb. a čl. 31 ústavného zákona č. 100/1960 Zb. Ďalším hodnotám súkromnej povahy, ktoré sa chránia prostredníctvom práva na súkromie, zákon č. 121/1920 Zb. nepriznával ochranu. Právo na súkromie nepoznal ani ústavný zákon č. 150/1948 Zb. Ústava Československej republiky, ani ústavný zákon č. 100/1960 Zb. Ústava Československej socialistickej republiky.

Právo na súkromie sa nepriznávalo ani podľa ústavného zákona č. 185/1939 Sb. z. o ústave Slovenskej republiky.

Právny poriadok československého štátu v medzivojnovom období obsahoval zmienku o súkromí v zákone č. 108/1933 Zb. o ochrane cti. V ustanoveniach tohto zákona o dôkaze pravdy a ospravedlniteľného omylu, ktoré boli právnymi dôvodmi zbavujúcimi zodpovednosti za zásah do cti, sa uvádza: (§ 7 ods. 2 zák. č. 108/1933 Zb.)

„Ak sa uviedla alebo oznámila skutočnosť života rodinného alebo vôbec súkromného, je dôkaz pravdy a ospravedlniteľného omylu prípustný len v tých prípadoch:

- a) ak tu boli také zvláštne okolnosti, ktoré odôvodňovali nutnosť uviesť alebo oznámiť tú skutočnosť i nutnosť urobiť tak spôsobom, aký bol čin spáchaný;
- b) ak táto skutočnosť je predmetom verejného konania súdu;
- c) ak táto skutočnosť zakladá trestný čin stíhateľný len na súkromnú žalobu alebo na návrh tretej osoby a oprávnený žalobu alebo návrh už podal alebo je obvinený sám, že túto

skutočnosť uviedol alebo oznámil.“

Zákon č. 108/1933 Zb. bol trestnoprávnym predpisom. Zrušil sa roku 1950. Podľa § 311 zákona č. 86/1950 Zb.: „platnosť strácajú všetky ustanovenia z odvetvia trestného práva súdneho, predovšetkým ... zákon č. 108/1933 Zb. o ochrane cti“ (bod 35). Režim ochrany osobnosti sa z trestného práva presunul do oblasti občianskeho práva. Podľa § 22 zák. č. 141/1950 Zb. (Občiansky zákonník): „Ak je niekto poškodený na svojich právach tým, že niekto iný neoprávnené používa jeho meno, priezvisko, názov alebo krycie meno, môže sa domáhať, aby bolo od toho upustené.“

Súkromie, česť, dôstojnosť vôbec nepredstavovali hodnoty, v mene ktorých sa poškodený „mohol domáhať, aby bolo od toho upustené“.

Taký stav pretrval takmer pätnásť rokov. Ako pracovná hypotéza pre jeho vysvetlenie môže poslúžiť dohad, že právo na súkromie svojím individualistickým zameraním a obsahom bolo neprijateľným protikladom kolektivistického ponímania socialistickej spoločnosti, najmä v ranom období jej budovania, ktoré sa u nás spája s 50. rokmi 20. storočia.¹

Právo na súkromie sa v ČSSR vytvorilo ako implicitné právo občianskeho práva hmotného. Právna teória ho odvodila z ustanovení § 11 a nasl. zákona č. 40/1964 Zb. (Občiansky zákonník). Podľa jedného z názorov: „Na rozvoj osobnosti a na zabezpečenie uplatnenia občana v spoločnosti je však potrebná ochrana aj tzv. osobného súkromia, vnútornej sféry osobnosti. Túto vnútornú, intímnu sféru ako jednu zo zložiek osobnosti takisto chránia ustanovenia § 11 a nasl. OZ.“² V literatúre zo začiatku 80. rokov sa možno stretnúť s „právom na osobné súkromie“, o ktorom autori uvádzajú: „To právo síce Občiansky zákonník výslovne neuvádza, ale je možné ho odvodiť z obecnej klauzuly § 11 OZ. Spočíva v práve jednotlivca, rozhodnúť podľa vlastného uváženia, či, príp. v akom rozsahu, majú byť skutočnosti jeho súkromného života prístupné iným.“³ V inom diele sa možno dočítať: „Právo na osobné súkromie spočíva v práve jednotlivca rozhodnúť podľa vlastného uváženia, či (popríklad v akom rozsahu) majú byť skutočnosti jeho súkromného života prístupné iným. Predmet práva na osobné súkromie tvorí vnútorná, intímna sféra života jednotlivca vytváraná skutočnosťami jeho súkromného života. Špecifickým prípadom ochrany práva na osobné súkromie, ktorého význam vzrastá spolu s vytváraním centrálnych automatizovaných informačných systémov o občanoch, je ochrana proti neoprávnené-

¹ DRGONEC, J.: Právo na súkromie a právomoc súdnych orgánov pri jeho ochrane. Bulletin slovenskej advokácie, 1995, č. 1, s. 26.

² KRATOCHVÍL, Z.: Nové občianske právo. Praha, Orbis 1965, s. 63.

³ FIALA, J. – HRUŠKOVÁ, M. – HURDÍK, J. – KORECKÁ, V.: Občianske právo hmotné. II. Praha, Státní pedagogické nakladatelství 1984, Hlava 26.

mu poskytnutiu, či získaniu informácií o občani, resp. proti zneužitiu takejto informácie atď.“⁴ Ochrana informácií sa v právnej vede zdôrazňuje natoľko, že pri povrchnom pohľade môže zvädzať k dojmu, že je hlavným poslaním práva na sùkromie. Dôraz na ňu kladie napríklad V. Knapp, ktorý uviedol: „Sùkromím je tá sféra života človeka, do ktorej nikto nesmie bez jeho súhlasu zasahovať, a do ktorej bez jeho súhlasu nesmie zasahovať ani štát (štátny orgán), okrem ak by na tom mal výslovný zákonný dôvod, a zároveň sféru, o ktorej človek môže utajiť informáciu pred kýmkoľvek vrátane pred štátom (štátnym orgánom). To zároveň znamená, že nikto, ani štát, nesmie o tejto sùkromnej sfére života človeka informácie získavať ani podávať, resp. tak či onak používať vyzradené informácie, okrem ak by to výslovne dovoľoval zákon alebo ten, koho sa informácia týka. Táto posledne zmienená časť práva na sùkromie sa stala neobyčajne dôležitou vo vzťahu k automatizovaným informačným systémom obsahujúcim informácie o občanoch.“⁵ Z implicitného na explicitné sa právo na sùkromie zmenilo roku 1991. Listina základných práv a slobôd priznala nedotknuteľnosť osoby a jej sùkromia podľa čl. 7 ods. 1, právo na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do sùkromného a rodinného života podľa čl. 10 ods. 2 a neporušiteľnosť tajomstva písomnosti a záznamov uchovávaných v sùkromí podľa čl. 13.

Právo na sùkromie svojím pomenovaním zvädza k stotožneniu s občianskoprávnym vymedzením tohto právneho inštitútu. Ústavný súd SR sa s takým ponímaním opakovane stretol a dôrazne ho odmietol:

Ústavou priznané právo na sùkromie nie je identické s právom na sùkromie, ktoré chráni Občiansky zákonník.

Ústava spravídla zaručuje ochranu záujmov a hodnôt v spoločenských vzťahoch presahujúcich rozsah jedného právneho odvetvia. Ústavou zaručené právo na sùkromie nie je identické s právom na sùkromie, ktoré chráni Občiansky zákonník. Právo na sùkromie podľa Občianskeho zákonníka nie je zanedbateľnou zložkou ústavného práva na sùkromie. Ústavou zaručené právo na sùkromie sa však naplňa aj niektorými ustanoveniami Zákona o rodine. Ústavou zaručené právo na sùkromie štát chráni aj v odvetví trestného práva vytvorením skutkových podstát trestných činov porušujúcich sùkromie (porušovanie domovej slobody podľa § 238 Trestného zákona, § 239 a 240 porušovanie tajomstva prepravovaných správ).⁶

Ústavný súd Slovenskej republiky tento názor potvrdil 13. decembra 1995 v rozhodnutí, v ktorom uviedol:

„Účelom ústavou priznaného práva na sùkromie je nielen poskytnúť ochranu práv priznaných podľa § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka, ale zároveň aj zabrániť štátnym orgánom i orgánom územnej samosprávy, aby zasahovali do správania jednotlivca nad nevyhnutnú mieru a príliš neprímerane riadili jeho sùkromný život.

Právo na sùkromie patrí medzi základné ľudské práva garantované medzinárodnými zmluvami. Účel ústavou priznaného práva na sùkromie musí zodpovedať účelu tohto práva podľa čl. 17 ods. 1 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach, ako aj podľa čl. 8 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Spolu s formálnymi a materiálnymi podmienkami čl. 2 ods. 3 a čl. 13 ústavy pri obmedzovaní práva na sùkromie nemožno porušiť ani podmienky prijaté na ochranu sùkromia podľa medzinárodných dohovorov o ľudských právach a základných slobodách.“⁷ O rok neskôr tento postoj potvrdil názorom, podľa ktorého: „Právom na sùkromie sa zaručuje ochrana hodnôt uznaných za sùkromné pred verejnou mocou, fyzickými aj právnickými osobami.“⁸

AKÉ SÚ HRANICE PRÁVA NA SÙKROMIE PODĽA ÚSTAVY?

Právo na sùkromie patrí k najzávažnejším zárukám slobodného rozvoja jednotlivca v demokratickej spoločnosti. Účel, rozsah a obsah ochrany poskytovanej jednotlivcovi prostredníctvom práva na sùkromie podľa Ústavy Slovenskej republiky je v podstate totožný s právom na sùkromný a rodinný život, ktoré sa zaručuje podľa čl. 17 ods. 1 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach a podľa čl. 8 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Úprava tohto obsahu a rozsahu sa v ústave zahŕňa do štyroch článkov.

V prospech tejto úpravy možno uplatniť tvrdenie, že Slovenská republika týmto členením zdôrazňuje závažnosť práva na sùkromie a výslovne zaručuje ochranu jednotlivých komponentov sùkromia. Naznačený potenciálny výklad ústavnej úpravy sa spochybňuje skutočnosťou, že právo na sùkromie sa nezaručuje ako právo s privilegovanou ochranou, ktorú zaručuje čl. 8

⁴ LAZAR, J. – ŠVESTKA, J. a kol.: Občianske právo hmotné. I. Praha, Panorama 1987, s. 136.

⁵ KNAPP, V.: Človek, občan a právo. Právnik, 1992, č. 1, s. 7.

⁶ II. ÚS 59/97. Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky 1997. Košice, Ústavný súd Slovenskej republiky 1998, s. 290–291.

⁷ II. ÚS 94/95. Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky 1995. Košice, Ústavný súd Slovenskej republiky 1996, s. 116.

⁸ PL. ÚS 43/95. Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky 1996. Košice, Ústavný súd Slovenskej republiky 1997, s. 144.

ods. 2 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ale že taká ochrana sa priznáva len pre časť súkromia podľa čl. 21 ods. 3 ústavy. Spochybnením tézy o pripisovaní veľkého významu práva na súkromie tým, že sa toto právo zaručuje v štyroch článkoch ústavy, vyvstáva otázka prečo sa právo na súkromie chráni tak zložito a čomu prospieva zložitá ochrana.

Nesprávne kvalifikovanie vlastnej životnej situácie, v ktorej oprávnená osoba namietne porušenie práva na súkromie by malo mať za následok odmietnutie jej podnetu na začatie konania pred ústavným súdom. Z hľadiska úvah zameraných na budúcnosť vývoja ústavy vzniká otázka, či je opodstatnené zotrvať pri takej zložitej štrukturalizácii práva na súkromie, a či by nebolo lepšie zjednodušiť ústavnú ochranu prijatím jedného článku zaručujúceho právo na súkromý a rodinný život v celom rozsahu dosiaľ chránených životných situácií.

Ustanovenia ústavy priznávajú ochranu údajov o svojej osobe (čl. 19 ods. 3) aj ochranu osobných údajov (čl. 22 ods. 1). Aká je takto formulovaná ústavná ochrana? Je zdvojená v oboch ustanoveniach? Predpokladá sa, že sa ňou zhodne zabezpečuje identický spoločenský záujem, alebo sa predpokladá, že obe ustanovenia ústavy navzájom súvisia len do istej miery, či dokonca spolu vôbec nesúvisia?

V nadväznosti na nastolenú otázku si pozornosť zaslúži otázka, či práva priznané v čl. 16 ods. 1, čl. 19, čl. 21 ods. 1 a čl. 22 ods. 1 predstavujú jedno právo na súkromie, alebo či ide o samostatné práva.

Ak sa ústava bude aplikovať podľa názoru, že čl. 16 ods. 1, čl. 19, čl. 21 ods. 1 a čl. 22 ods. 1 priznávajú rozdielne práva, a že právo na súkromie sa chráni len tými ustanoveniami ústavy, v ktorých ústavodarca výslovne použil slovo „súkromie“, ústavným prameňom práva na súkromie sa stane čl. 16 ods. 1, čl. 19 ods. 2, a prípadne aj čl. 22 ods. 2 v rozsahu ochrany „listov, písomností a záznamov uschovávaných v súkromí.“

Takto vymedzené ústavné právo na súkromie nastoľuje tretiu závažnú otázku. Právo na súkromie podľa čl. 16 ods. 1 ústavy ústava dovoľuje obmedziť zákonom. Právo na súkromie podľa čl. 19 ods. 2 sa priznáva spôsobom, pri ktorom ústava nepriznáva možnosť zúžiť právo alebo slobodu zákonom. Znamená to, že Ústava Slovenskej republiky priznáva dve práva na súkromie, pričom pre jedno z nich mal ústavodarca vôľu nedopustiť obmedzenie súkromia za nijakých okolností?⁹

Časť odpovedí nastolených právnou teóriou odsunul do úzadia ústavný súd vo svojich rozhodnutiach.

V septembri 1996 uviedol: „Právo na súkromie sa v Ústave Slovenskej republiky priznáva vo viacerých

ustanoveniach. Systematika ústavy nie je taká, aby sa nevyhnutne interpretovala tak, že každým jej ustanovením sa osobe priznáva osobitné právo alebo sloboda.“¹⁰ V nadväznosti na to v máji 1997 ústavný súd uviedol: „Ústava vo viacerých ustanoveniach dotvára jednotnú úpravu práva na súkromný život, ktorého podstatou je možnosť jednotlivca v určitej sfére spoločenských vzťahov žiť podľa svojich predstáv bez zbytočných obmedzení, príkazov a zákazov ustanovených orgánom verejnej moci. Ústavou vytvorená ochrana práva na súkromie sa vnútorne diferencuje. Jednotlivými ustanoveniami sa zaručuje ochrana súkromia v rôznych životných situáciách. Ústavný súd v súlade s tým vyslovil právny názor, podľa ktorého ochrana osobitných údajov sa podľa čl. 22 ods. 1 ústavy zaručuje iba v priamej súvislosti s listovým tajomstvom a tajomstvom dopravných správ (I. ÚS 33/95).

Predložený návrh umožnil rozvinúť doterajšiu judikatúru ústavného súdu k ústavou zaručenému právu na súkromie. Navrhovateľ namietol porušenie práva zaručeného podľa čl. 16 ods. 1 ústavy.

Ústavná ochrana súkromia sa podľa čl. 16 ods. 1 spája s nedotknuteľnosťou osoby. Predmetom takto vytvorenej ochrany je súkromie späté s telesnou integritou a materiálnymi hodnotami súkromnej povahy.

Predmetom takto zaručenej ústavnej ochrany v platnom právnom poriadku je napríklad telesná integrita darcu transplantátu odňatého z tela živého človeka, do ktorej možno zasiahnuť, ak sa splnia podmienky, ktoré zákonodarca ustanovil v § 46 zákona č. 277/1994 Z. z. o zdravotnej starostlivosti v znení neskorších predpisov. Materiálne hodnoty súkromnej povahy nemožno stotožniť s majetkom fyzických osôb.“¹¹ Po vymedzení rozsahu ochrany priznanej článkom 16 odsek 1 v ďalšom z rozhodnutí Ústavný súd SR uviedol:

„Ochrana nemateriálnych hodnôt súkromnej povahy sa zaručuje podľa čl. 19 ods. 2 ústavy. Týmto ustanovením sa nezaručuje absolútna ochrana súkromného a rodinného života, ale priznáva sa len ochrana pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života. Ústava teda umožňuje také zásahy do súkromného a rodinného života, ktoré sú oprávnené.“¹² Pri rozhodovaní o účele a obsahu článku 19 odsek 2 Ústavy SR sa Ústavný súd SR stretol aj s tvrdením, z ktorého vyplývalo, že čl. 19 ods. 2 vytvára ochranu len vo fáze aplikácie práva. Ústavný súd SR takú možnosť odmietol pomocou názoru:

„Ustanovenie čl. 19 ods. 2 neupravuje iba aplikáciu práva, ale vzťahuje sa aj na fázu tvorby práva. Ochrana poskytnutá vo fáze tvorby práva je dokonca natoľko intenzívna, že ústavou aj medzinárodnými dohovormi, ktoré majú povahu prameňa práva podľa čl. 11 ústavy,

⁹ DRGONEC, J.: Limity ústavného práva na súkromie. Bulletin slovenskej advokácie, 1996, č. 4, s. 59.

¹⁰ PL. ÚS 43/95. Zbierka názorov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky 1996. Košice, Ústavný súd Slovenskej republiky 1997, s. 144.

¹¹ II. ÚS 59/97. C. r. v pozn. 6, s. 292.

¹² II. ÚS 1/97, s.17 – 18.

sa štátu ukladá, aby prijímal zákony, ktorými sa vytvoria podmienky umožňujúce občanovi uplatnenie práva na súkromie. Nečinnosť štátu v oblasti prijímania zákonov na ochranu práva na súkromný a rodinný život sa podľa medzinárodného štandardu uplatňovania Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd opakovane stala príčinou, ktorú Európsky súd pre ľudské práva označil za porušenie čl. 8 Dohovoru (napr. vo veci *Marckx, A, č. 31; Airey, A, č. 32; Rees, A, č. 106*).¹³

Uplatňovanie práva na súkromie v judikatúre Ústavného súdu Slovenskej republiky Ani na verejnosti nemožno štandardizovať správanie jednotlivca nad nevyhnutnú mieru.

Právo na súkromie sa ako ústavou zaručené právo stalo predmetom konania vo veci súladu všeobecne záväzného nariadenia Mestskej časti Bratislava – Karlova Ves č. 23/1995 s ústavou. Všeobecne záväzným nariadením Mestskej časti Bratislava – Karlova Ves č. 23/1995 sa zakázalo požívanie alkoholických nápojov na verejných priestranstvách v mestskej časti Bratislava – Karlova Ves. Podľa Ústavného súdu SR: „Cieľom všeobecne záväzného nariadenia Mestskej časti Bratislava Karlova Ves č. 23/1995 z 11. apríla 1995 bola ochrana verejného poriadku a poistih predovšetkým spoločensky neprispôsobivých občanov nadmerne požívajúcich alkoholické nápoje. V prijatej podobe však smeruje voči každému, kto na verejnom priestranstve územia Mestskej časti Bratislava Karlova Ves požíje alkoholický nápoj, bez ohľadu na ďalšie okolnosti. Navyše, takto formulovaný zákaz priamo nebráni spoločensky neprispôsobivým jednotlivcom, aby neohrozovali spoluobčanov a životné prostredie.“

Aj na verejných priestranstvách však ústava jednotlivcovi priznáva ochranu pred nadmerným alebo neprimeraným zasahovaním do jeho života. Právo, ktoré ústava priznáva v čl. 16 ods. 1, možno obmedziť len zákonom. Právomoc, ktorú ústava zveruje len Národnej rade Slovenskej republiky, využila Mestská časť Bratislava Karlova Ves na to, aby na svojom území obmedzila ústavou priznané základné právo, a to spôsobom štandardizujúcim správanie jednotlivca nad nevyhnutnú mieru, lebo účel úpravy sledovaný prijatím všeobecne záväzného nariadenia č. 23/1995 možno dosiahnuť najmä ustanoveniami § 30 ods. 1 a § 47 ods. 1, ako aj ďalšími ustanoveniami zákona č. 372/1990 Zb.¹⁴

Neústavnosť obmedzovania práva na súkromie všeobecne záväzným nariadením orgánu územnej samosprávy Ústavný súd SR potvrdil v názore, podľa ktorého: „Určovanie počtu zvierat, ktoré chovateľ mô-

že chovať, je zásahom do sféry jeho súkromného života. Ochrana práv iných, ktorá je dôvodom verejného záujmu opodstatňujúcim taký zásah do súkromia, nie je v príčinnej súvislosti s počtom zvierat, ktoré chovateľ vlastní. Ochrana práv iných možno zabezpečiť úpravou spôsobu, ako sa chovateľ stará o svoje zvieratá. Podmienkou uloženia takých obmedzení je, aby boli v súlade s ústavou.“¹⁵

Vstupom prokurátora do občianskeho súdneho konania na žiadosť súdu sa porušuje právo na súkromie

V inom konaní o práve na súkromie sa preskúmala súlad § 35 ods. 2 písm. f) Občianskeho súdneho poriadku v znení zákona č. 232/1995 Z. z. s čl. 16 ods. 1, čl. 19 ods. 2 ústavy. Ustanovením § 35 ods. 2 písm. f) OSP v znení zákona č. 232/1995 Z. z. sa prokurátorovi priznala možnosť vstúpiť do konania vtedy, ak o to požiada účastník konania alebo súd. Ústavný súd SR o tejto úprave rozhodol:

Vstupom prokurátora do konania na žiadosť účastníka konania sa nemôže porušiť právo na súkromie žiadateľa. Ak prokurátor vstúpi do začatého konania na žiadosť súdu, obe strany v začatom konaní sa bez zreteľa na svoju vôľu musia podrobiť zásahu štátnych orgánov, ktorý nie je v demokratickej spoločnosti nevyhnutný, ani nespĺňa ďalšie podmienky čl. 13 ústavy a čl. 8 ods. 2 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, podľa ktorých možno obmedziť právo na súkromie. Zákon tým, že dovoľuje prokurátorovi vstúpiť do začatého konania na požiadanie súdu, zasahuje do právneho podstatenia účastníkov konania nad nevyhnutnú mieru, čím sa dostáva do rozporu s ustanovením čl. 16 ods. 1 v spojení s čl. 19 ods. 2 ústavy.¹⁶

OCHRANA ÚDAJOV OSOBNÉJ POVAHY PRI UPLATNENÍ PETIČNÉHO PRÁVA

V treťom prípade sa právo na súkromie stalo základom pre námietku, že dočasná komisia Mandátového a imunitného výboru Národnej rady Slovenskej republiky si vyžiadala petičné hárky, v ktorých podľa zákona č. 80/1990 Zb. o voľbách do Slovenskej národnej rady občania vyjadrili svoju podporu Demokratickej únii v jej záujme zúčastniť sa na voľbách do parlamentu.

Ústavný súd v konaní o tomto návrhu vyslovil viac právnych názorov dôležitých pre uplatňovanie práva na súkromie, najmä v časti, ktorou sa zaručuje ochrana súkromia podľa čl. 19 ods. 3 ústavy.

Ústavný súd o tom uviedol: „Článok 19 ods. 3 ústavy neposkytuje absolútnu ochranu pred zhromažďovaním, zverejňovaním alebo iným využívaním osobných údajov, ale iba právo na ochranu pred neoprávne-

¹³ II. ÚS 59/97, C. r. v pozn. 6, s. 292.

¹⁴ II. ÚS 94/95. Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky 1995. Košice, Ústavný súd Slovenskej republiky 1996, s. 117.

¹⁵ II. ÚS 59/97, C. r. v pozn. 6, s. 292.

¹⁶ PL. ÚS 43/95. Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky 1996. Košice, Ústavný súd Slovenskej republiky 1997, s. 146.

ným zhromažďovaním, zverejňovaním alebo iným zneužívaním údajov o osobe. Ústava teda upravuje právo štátnych orgánov zasahovať do súkromného života osôb, vrátane ich práva na ochranu osobných údajov v prípadoch, že zásah je „oprávnený“. V súlade s čl. 13 ods. 2 ústavy oprávnené zasahovanie do základných práv a slobôd znamená ich obmedzenie, ku ktorému môže dôjsť za podmienok ustanovených touto ústavou len zákonom.“

O zákonný základ obmedzenia základného práva na ochranu osobných údajov ide vtedy, ak štátny orgán, ktorý do neho zasahuje, bol zriadený zákonom a ak tento orgán v plnom rozsahu koná podľa zákona upravujúceho spôsob a rozsah oprávneného obmedzenia základného práva alebo slobody. Nerešpektovanie niektorých z týchto požiadaviek, t. j. obmedzenie základného práva alebo slobody orgánom, ktorý nebol zriadený zákonom, prípadne nerešpektovanie zákonnej úpravy umožňujúcej (prípadne aj vylučujúcej) obmedzenie základných práv alebo slobôd znamená porušenie ústavy a tiež spomenutých medzinárodných dohôrov.

Ústava v čl. 19 ods. 3 uvádza tri súčasť ústavného práva na ochranu osobných údajov, a to právo na ochranu pred ich neoprávneným 1. zhromažďovaním, 2. zverejňovaním alebo 3. iným zneužívaním. Zatiaľ čo prvé dve sú konkretizované priamo v ústave, zneužívanie údajov o osobe sa vzťahuje na akékoľvek ďalšie nakladanie s nimi (odlišné od ich zhromažďovania alebo zverejňovania), pokiaľ ho možno charakterizovať ako zneužitie. V závislosti od ústavnej formulácie jednotlivých súčastí základného práva na ochranu osobných údajov môže k ich porušeniu dôjsť rôznymi konaniami štátnych orgánov, samosprávnych orgánov i orgánov verejnej moci (ďalej len „orgán“). Pokiaľ ide o neoprávnené zhromažďovanie osobných údajov, je pod týmto termínom potrebné chápať také konanie orgánu, ktorý naň nie je vôbec zákonom oprávnený, ďalej konanie orgánu zákonom na zhromažďovanie osobných údajov síce oprávneného, avšak tento ich zhromažďuje spôsobom, ktorý zákon neupravuje a napokon je ním aj také konanie orgánu, ktorý na to nie je zákonom oprávnený a zhromažďuje osobné údaje zákonom neupraveným spôsobom. K porušeniu ústavného práva na ochranu pred neoprávneným zhromažďovaním osobných údajov dochádza vtedy, ak príslušný orgán niektorým zo spomenutých spôsobov neoprávnene zhromažďuje osobné údaje.

To rovnako platí aj pri porušení ústavného práva na ochranu pred neoprávneným rozširovaním osobných údajov. Aj v tomto prípade postup orgánu, ktorý rozširuje osobné údaje (hoci získané v súlade so zákonom) neoprávnene, t. j. v rozpore so zákonom, je porušením ústavného práva na ochranu pred neoprávneným rozširovaním osobných údajov.¹⁷ Zatiaľ čo k poruše-

niu ústavného práva na ochranu pred neoprávneným zhromažďovaním alebo zverejňovaním osobných údajov dochádza samotným porušením zákona v tých ustanoveniach, ktoré upravujú ich oprávnené zhromažďovanie alebo zverejňovanie, k porušeniu ústavného práva na ochranu pred zneužívaním údajov o osobe dochádza až pri splnení dvoch podmienok. Po prvé porušením zákona, ktorý upravuje oprávnené nakladanie s osobnými údajmi (iným spôsobom než je zhromažďovanie alebo zverejňovanie) a po druhé, že v dôsledku tohto porušenia ich použitie je v rozpore s účelom upraveným zákonom. Nie každé porušenie zákona upravujúceho nakladanie s osobnými údajmi preto predstavuje ich zneužitie. K ich zneužitiu dochádza len vtedy, ak dôsledkom protiprávneho konania je využitie osobných údajov na iný cieľ (účel), než to príslušný zákon upravuje. K rozhodnutiu o porušení práva na ochranu osobných údajov pred ich zneužitím je preto potrebné preukázať obe skutočnosti.

K porušeniu ústavného práva na ochranu osobných údajov konaniami uvedenými vyššie môže dôjsť aj bez toho, aby osoba, o osobné údaje ktorej ide, uskutočňovala niektoré ďalšie základné právo alebo slobodu upravené v druhej hlave ústavy.¹⁸

Po vyslovení právnych názorov na predmet ochrany zaručenej čl. 19 ods. 3 ústavy sa ústavný súd zaoberal ochranou, ktorú ústava poskytla predkladateľovi podnetu vo vzťahu k uplatneniu petičného práva. V tejto súvislosti ústavný súd uviedol: „Riadny výkon ústavou zaručeného petičného práva predpokladá poskytnutie zákonom upravených údajov o osobe (osobných údajov), ktoré umožňujú jej hodnoverné preskúmanie totožnosti, a to tými orgánmi, ktorým je petícia občanov adresovaná (určená), prípadne súdnymi alebo policajnými orgánmi. Z povahy zákonom určených údajov týkajúcich sa osoby občana Slovenskej republiky pri realizácii jeho petičného práva ústavný súd odvodil, že sa na ne vzťahuje čl. 19 ods. 3 ústavy, pretože zahrňujú údaje „o osobe“ jednotlivého signatára petičného hárku. Takémuto výkladu plne zodpovedá aj čiastková právna úprava ochrany osobných údajov v informačných systémoch. V tejto súvislosti poukazujeme na ustanovenie § 3 zákona č. 256/1992 Zb. o ochrane údajov v informačných systémoch, podľa ktorého informácie, ktoré sa vzťahujú na určitú osobu, sú osobnými údajmi“.

Uplatnenie petičného práva občana alebo voliča predpokladá poskytnutie údajov (informácií) o svojej osobe, resp. osobných údajov, ktoré podliehajú režimu čl. 19 ods. 3 ústavy.

S ohľadom na účel, ktorý petícia sleduje, podliehajú petičné hárky (a tým i osobné údaje ich signatárov) preskúmaniu toho orgánu, ktorému sú určené. Tento orgán overuje splnenie požiadaviek upravených konkrétnym zákonom. Preskúmanie petičných hárkov

¹⁷ I. ÚS 33/95. Zbierka náleзов a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky 1995. Košice, Ústavný súd Slovenskej republiky 1996, s. 86 – 89.

¹⁸ Tamže, s. 89.

príslušnými orgánmi je nevyhnutné preto, aby mohli rozhodnúť, či ide o platnú petíciu spňajúcu všetky zákonom ustanovené podmienky, prípadne o petíciu, ktorá tieto zákonné podmienky nespňa. Vychádzajúc z uvedeného je preto nielen možné, ale dokonca nevyhnutné preskúmať osobné údaje signatárov petičných hárkov, ktoré musí petičný hárok podľa zákona obsahovať.

Posúdenie petičných hárkov tým orgánom, ktorému je petícia určená (vrátane zákonom určených osobných údajov jej signatárov) je zákonom predpokladaným, a podľa čl. 19 ods. 3 ústavy aj „oprávneným“ spôsobom nakladania s osobnými údajmi. Preskúmanie orgánom, ktorému je petícia adresovaná, nepredstavuje zneužívanie osobných údajov signatárov petičných hárkov. Ochrana osobných údajov uvedených na petičných hárkoch je však zaručená tým, že petíciou je oprávnený sa zaoberať len ten orgán, ktorému je určená, a to spôsobom a v rozsahu zákona.¹⁹ Paragraf 17 ods. 1 písm. b) zákona Slovenskej národnej rady č. 80/1990 Zb. o voľbách do Slovenskej národnej rady v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o voľbách do Slovenskej národnej rady“) umožňuje, aby politická strana, ktorá nespňa požiadavky písmena a) citovaného ustanovenia zákona, zostavila petíciu, ktorú pripojí ku svojej kandidátnej listine. Osobné údaje (údaje o osobe), ktoré musí petičný hárok obsahovať podľa § 17 ods. 1 písm. b) zákona o voľbách do Slovenskej národnej rady, sú „meno a priezvisko voliča, rodné číslo a trvalý pobyt“. Petičné hárky politickej strany, ktorá zostavila petíciu, podliehajú preskúmaniu Krajskej volebnej komisie a Slovenskej volebnej komisie (§ 18 a § 19 zákona o voľbách do Slovenskej národnej rady) a po skonštatovaní, že spňajú všetky zákonom predpísané náležitosti, sú kandidátne listiny politickej strany v súlade s § 20 ods. 1 citovaného zákona zaregistrované. Údaje o osobách (voličoch) uvedené na petičných hárkoch politickej strany podliehajú preskúmaniu oboch volebných komisií preto, aby sa dosiahol zákonom o voľbách do Slovenskej národnej rady sledovaný cieľ petície, a to umožniť politickej strane, ktorá zostavila petíciu, účasť vo voľbách do Národnej rady Slovenskej republiky.

Ak sa dosiahne účel sledovaný petíciou, t. j. kandidátne listiny politickej strany, ktorá ju zostavila, sú zaregistrované, prípadne ak volebné komisie skonštatujú nesplnenie zákonom predpísaných náležitostí petície, v súlade s § 13 ods. 3 písm. h) zákona o voľbách do Slovenskej národnej rady, Slovenská volebná komisia odovzdá volebné dokumenty do úschovy Ministerstvu vnútra Slovenskej republiky.

Volebné dokumenty politických strán, vrátane petičných hárkov jednotlivých politických strán, podliehajú právnomu režimu zákona o archívnictve a oprávnené subjekty môžu s nimi nakladať výlučne spôsobom ustanoveným zákonom o archívnictve. Z tohoto režimu

nie sú vylúčené ani archivované osobné údaje signatárov petičných hárkov tých politických strán, ktoré ku svojim kandidátnym listinám priložili petíciu svojich voličov podľa § 17 ods. 1 písm. b) zákona o voľbách do Slovenskej národnej rady. Štátne a iné orgány, fyzické, prípadne právnické osoby sú povinné rešpektovať ustanovenia zákona o archívnictve, pretože nakladanie s archívnymi dokumentami je možné v súlade s § 10 „za podmienok ustanovených týmto zákonom“.

Porušenie právneho predpisu upravujúceho nakladanie s archívnymi dokumentami, ktoré obsahujú osobné údaje, štátnym orgánom Slovenskej republiky znamená porušenie čl. 2 ods. 2 ústavy, a to prípadne aj v spojitosti s čl. 19 ods. 3 ústavy. Ochrane osobných údajov obsiahnutých v petičných hárkoch jednotlivých politických strán, ktoré sú uschované na ministerstve vnútra, preto zodpovedá rešpektovanie zákona o archívnictve aj štátnymi orgánmi.²⁰

Pisateľ podnetu na ústavný súd v podaní z 23. novembra 1994 uviedol: „K porušeniu môjho základného práva na ochranu pred neoprávneným zhromažďovaním, zverejňovaním alebo iným zneužívaním údajov o svojej osobe (čl. 19 ods. 3), ako aj k porušeniu ochrany osobných údajov čl. 22 ods. 1) garantovaných Ústavou Slovenskej republiky došlo tým, že predseda mandátového a imunitného výboru M. K. vyžiadal od Ministerstva vnútra Slovenskej republiky archivované petičné hárky na preskúmanie dočasnou komisiou mandátového a imunitného výboru.“

Ústavný súd k tejto námietke vyslovil: Podľa § 50 ods. 2 zákona o rokovacom poriadku Slovenskej národnej rady „ak je to potrebné na objasnenie veci, výbory môžu požiadať ktorýkoľvek štátny orgán, hospodársku alebo inú organizáciu o informáciu alebo podklady, ktoré potrebujú pre svoju prácu. Štátne orgány a organizácie sú povinné žiadosti výboru vyhovieť“. Ako bolo spomenuté, volebné dokumenty politických strán uschovávané ministerstvom vnútra podliehajú režimu zákona o archívnictve, ako aj iným právnym predpisom, ktoré upravujú archivovanie dokumentov a nakladanie s nimi. Článok 19 ods. 3 ústavy preto vyžaduje dodržiavanie týchto právnych predpisov a pre štátne orgány osobitne táto povinnosť vyplýva z čl. 2 ods. 2 ústavy. Zákon o archívnictve upravuje taxatívny spôsobom nakladanie s archívnymi dokumentami, pričom na prvom mieste uvádza nazretie do archívnych dokumentov. Ustanovenie § 11 ods. 1 zákona o archívnictve v tejto súvislosti uvádza, že každý môže nazrieť do archívnych dokumentov uschovaných v štátnych archívoch so súhlasom riaditeľa príslušného archívu. Odsek 2 citovaného paragrafu spresňuje, že „súhlas na nazretie do archívnych dokumentov nemožno udeliť, ak by nazretím do archívnych dokumentov boli ohrozené štátne alebo spoločenské záujmy alebo právom chránené záujmy dosiaľ žijúcich osôb“ a napo-

¹⁹ Tamže, s. 91 – 92.

²⁰ Tamže, s. 92 – 94.

kon § 11 ods. 3 písm. b) zákona o archívnictve uvádza, že nazretie do archívnych dokumentov nemožno odoprieť štátnym orgánom, ktoré v súvislosti s plnením svojich úloh potrebujú nazrieť do archívnych dokumentov. Spomenuté ustanovenia zákona o archívnictve však v spojení s jeho § 11 ods. 1 umožňujú nazretie do archívnych dokumentov len v štátnych archívoch a len so súhlasom riaditeľa príslušného archívu. Nazretie do archívnych dokumentov aj mimo priestorov archívu zásadne nie je možné, ako to vyplýva z § 4 ods. 10 vyhlášky Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 122/1976 Zb., ktorou sa upravujú podrobnosti o podmienkach a spôsobe využívania archívnych dokumentov (ďalej len „vyhláška ministerstva vnútra“). Podľa tohoto ustanovenia „archívne dokumenty nemožno zasielať a predkladať bádateľom mimo archív. Výnimky povoľuje v naliehavých prípadoch pre štátne orgány alebo štátne organizácie, ktoré v súvislosti s plnením svojich úloh potrebujú nazrieť do archívnych dokumentov, riaditeľ (vedúci) archívu. Štátny orgán alebo štátna organizácia sú v týchto prípadoch povinné zabezpečiť, aby archívne dokumenty boli vrátené v pôvodnom stave a množstve“. Posúdenie citovaných ustanovení zákona o archívnictve a vyhlášky ministerstva vnútra potvrdzuje, že archívne dokumenty si môže štátny orgán alebo štátna organizácia vyžiadať výlučne na nazretie aj mimo priestorov, kde sú archivované, po udelení predchádzajúceho súhlasu riaditeľa príslušného archívu. Vyžiadanim si petičných hárkov Demokratickej únie Slovenska z archívu ministerstva mandátovým a imunitným výborom a udelením súhlasu riaditeľa sekcie verejnej správy ministerstva vnútra na nakladanie s nimi mimo budovy archívu, nedošlo k porušeniu základného práva pisateľa podnetu Ing. P. Ď. upraveného v čl. 19 ods. 3 ústavy.²¹

Pisateľ podnetu vo svojom podaní tiež uviedol, že k porušeniu jeho základných práv upravených v čl. 19 ods. 3 ústavy došlo aj tým, že dočasná komisia mandátového a imunitného výboru „otvorila zapečatené petičné hárky DÚ“.

Ústavný súd k tomu uviedol: „Ako už bolo spomenuté, zákon o archívnictve, ako aj vyhláška ministerstva vnútra umožňujú štátnym orgánom alebo štátnym organizáciám nazerať do vyžiadanych archívnych dokumentov aj mimo sídla archívu. Vyhláška preto jednoznačne určuje, akým spôsobom môžu štátne orgány alebo štátne organizácie s vyžiadanými archívными dokumentami mimo budovy archívu nakladať. V § 4 ods. 10 upravuje, že do týchto dokumentov môžu štátne orgány alebo štátne organizácie iba nazrieť, pričom podľa § 1 ods. 1 písm. a) vyhlášky „nazretie do jednotlivých archívnych dokumentov spočíva v oboznámení sa s ich obsahom a v posúdení, či príslušný archívny dokument je vhodný na účel, na ktorý sa nazretie uskutočnilo, cieľom nazretia do archívnych dokumentov je

najmä získať poznatky o účelnosti vyžiadania výpisu, odpisu alebo reprodukcie archívnych dokumentov pre praktickú potrebu nazerajúceho“.

Z uvedeného vyplýva, že dočasná komisia mandátového a imunitného výboru mala v súlade s § 4 ods. 10 vyhlášky ministerstva vnútra právo nazrieť do vyžiadanych petičných hárkov Demokratickej únie Slovenska, oboznámiť sa s ich obsahom, avšak len v rozsahu a spôsobom, ktorý umožní skonštatovanie, či: „archívny dokument je vhodný na účel, na ktorý sa nazretie uskutočnilo“ a „získania poznatkov o účelnosti vyžiadania výpisu, odpisu alebo reprodukcie archívnych dokumentov pre praktickú potrebu nazerajúceho“.²²

Vo svojom podaní pisateľ okrem iného uviedol aj to, že k porušeniu jeho základných práv upravených v čl. 19 ods. 3 ústavy došlo tým, že dočasná komisia mandátového a imunitného výboru „skúmala údaje o osobách, ktoré sa na petičné hárky podpísali“. Ústavný súd nedostal od dočasnej komisie mandátového a imunitného výboru a ani od jeho predsedu JU-Dr. D. M. žiadne vyjadrenie k podnetu Ing. P. Ď., preto nemá k dispozícii priame informácie týkajúce sa nakladania s petičnými hárkami Demokratickej únie Slovenska. V liste č. 574/1995 z 30. marca 1995 predseda mandátového a imunitného výboru oznámil riaditeľovi sekcie vyšetrovania a kriminalisticko-expertíznych činností Policajného zboru na Ministerstve vnútra Slovenskej republiky, že na jeho žiadosť vyjadrenú v liste z 10. marca 1995 mu kuriérom zaslala „originály petičných hárkov Demokratickej únie Slovenska, ktoré boli súčasťou kandidátnej listiny tejto politickej strany na voľby do Národnej rady Slovenskej republiky v roku 1994“. Na inom mieste v liste uviedol, že „po preskúmaní petičných hárkov tieto v tom počte a v takom stave ako sme ich dostali z Ministerstva vnútra Slovenskej republiky...“.

Uvedený list predsedu mandátového a imunitného výboru potvrdzuje, že dočasná komisia mandátového a imunitného výboru skúmala petičné hárky Demokratickej únie Slovenska, teda, že sa oboznamovala (študovala) s ich obsahovou a formálnou stránkou, a to „z hľadiska § 17 zákona Národnej rady č. 80/1990 Zb. o voľbách do Národnej rady v znení neskorších predpisov“, ako je uvedené v liste predsedu mandátového a imunitného výboru č. 2270/1994 z 10. novembra 1994 riaditeľovi sekcie verejnej správy ministerstva vnútra, ktorým žiada „zapožičanie petičných hárkov Demokratickej únie“. Týmto konaním však porušila dočasná komisia mandátového a imunitného výboru § 11 ods. 3 písm. b) zákona o archívnictve, ako aj § 4 ods. 10 vyhlášky ministerstva vnútra, ktoré upravujú, aby do vyžiadanych archívnych dokumentov mohol štátny orgán alebo organizácia iba nazrieť v rozsahu a spôsobom určeným v § 1 ods. 1 písm. a) spomenutej vyhlášky.

²¹ Tamže, s. 95 – 96.

²² Tamže, s. 97 – 101.

Nazretie do archívnych dokumentov síce dovoľuje aj oboznámenie sa s ich obsahom, ale len na posúdenie vhodnosti účelu, na ktorý sa nazretie uskutočnilo a len s cieľom získania poznatkov o účelnosti vyžiadania výpisu, odpisu alebo reprodukcie takýchto archívnych dokumentov pre praktickú potrebu nazerajúceho.

K štúdiu archívnych dokumentov je okrem toho potrebné osobitné povolenie riaditeľa príslušného archívu, resp. vedúceho organizácie, ktorá archív spravuje a odlišné od toho, ktoré umožňuje nazretie do archívnych dokumentov mimo budovy archívu (§ 12 ods. 1 zákona o archívnictve). Podľa § 12 ods. 3 však „štúdiom archívnych dokumentov nemožno povoliť z dôvodov uvedených v § 11 ods. 2, alebo ak ide o archívne dokumenty, ktorých vek nepresahuje 30 rokov. Ustanovenie § 11 ods. 4 platí obdobne“. Pre úplnosť je potrebné spomenúť, že § 11 ods. 2 zákona o archívnictve „súhlas na nazretie do archívnych dokumentov nemožno udeliť, ak by nazretím do archívnych dokumentov boli ohrozené štátne alebo spoločenské záujmy alebo právom chránené záujmy žijúcich osôb“.

List riaditeľa sekcie verejnej správy ministerstva vnútra č. 203-94/04286 z 15. novembra 1994, ktorým zasiela originály petičných hárkov Demokratickej únie Slovenska mandátového a imunitného výboru, obsahuje síce formuláciu „Prosím uvedené petičné hárky po ich preskúmaní vrátiť späť za účelom ich archivácie“. Posúdenie príslušných ustanovení zákona o archívnictve, ako aj vyhlášky ministerstva vnútra, osobitne jej § 4 ods. 10 potvrdzuje, že preskúmanie archívnych dokumentov mimo sídla archívu je podľa citovaného zákona a vyhlášky možné len pokiaľ ide o „nazretie“ do nich, a nie aj v prípade štúdia archívnych dokumentov. Vyhláška ministerstva vnútra upravuje aj „vystavovanie a požičiavanie archívnych dokumentov“, avšak podľa § 8 ods. 1 „archívne dokumenty možno vystavovať alebo požičiavať mimo archívu na iné účely ako na nazretie a štúdiu iba celkom výnimočne...“. Požičiavanie archívnych dokumentov mimo archívu je preto v súlade s § 8 spomenutej vyhlášky síce možné, ale iba na „iné účely ako na nazretie a štúdiu“.

Z uvedeného vyplýva, že dočasná komisia mandátového a imunitného výboru skúmaním petičných hárkov Demokratickej únie Slovenska vyžiadanych od ministerstva vnútra porušila ustanovenie § 11 ods. 3 písm. b), ako aj § 12 ods. 1 zákona o archívnictve tým, že bez osobitného povolenia ministra vnútra (ministerstvo vnútra je v tomto prípade miestom, kde sa archivujú volebné dokumenty) študovala vyžiadané archívne dokumenty obsahujúce osobné údaje signatárov petičných hárkov Demokratickej únie Slovenska priložené k jej kandidátnym listinám vo voľbách do Národnej rady Slovenskej republiky v roku 1994. Týmto postupom dočasná komisia mandátového a imunitného výboru konala tiež v rozpore s § 4 ods. 10 vyhlášky ministerstva vnútra, pretože podľa neho má oprávnená osoba iba právo na nazretie do archívnych doku-

mentov bez možnosti jednorazového alebo dlhodobého skúmania ich obsahovej a formálnej stránky, čo charakterizuje už štúdium archívnych dokumentov.

Ako už bolo spomenuté, ochrane osobných údajov uvedených v archivovaných petičných hárkoch Demokratickej únie Slovenska zodpovedá dodržiavanie zákona o archívnictve i vyhlášky ministerstva vnútra každým, kto je oprávnený využívať pre svoje potreby, ako aj na študijné a iné účely archívne dokumenty uschované v archívoch. Keďže uvedený postup dočasnej komisie mandátového a imunitného výboru nemožno považovať ani za neoprávnené zhromažďovanie a ani za neoprávnené zverejňovanie údajov o osobe, uvedeným konaním mohlo dôjsť len k porušeniu základného práva pisateľa podnetu na ochranu pred „iným zneužívaním údajov o svojej osobe“. Ako už bolo uvedené, k porušeniu tohto práva dochádza vtedy, ak v dôsledku porušenia právneho predpisu upravujúceho nakladanie s osobnými údajmi (iným spôsobom než ich zhromažďovaním alebo zverejňovaním) sú osobné údaje použité na iný účel než na ten, ktorý ustanovuje zákon upravujúci ich využívanie, ide teda o zneužitie osobných údajov.

Z predchádzajúceho porovnania zákona o archívnictve, ako i vyhlášky ministerstva vnútra vyplýva, že dočasná komisia mandátového a imunitného výboru porušila ustanovenia spomenutých právnych predpisov tým, že bez súhlasu ministerstva vnútra skúmala osobné údaje signatárov petičných hárkov, čím naplnila jednu z podmienok zakladajúcich porušenie ústavného práva na ochranu osobných údajov pred ich zneužitím. K rozhodnutiu o porušení tohto práva je však potrebné preukázať aj druhú skutočnosť, a to, že dôsledkom takehoto konania boli osobné údaje (s ktorými sa príslušný orgán takýmto spôsobom oboznámil) zneužitie, t. j. použité spôsobom, ktorý je v rozpore s účelom toho zákona, ktorý dočasnú komisiu mandátového a imunitného výboru oprávňoval na ich vyžiadanie a nakladanie s nimi...

Odôvodnenú obavu zo zneužitia osobných údajov nemožno považovať za porušenie ústavného práva pisateľa podnetu na ochranu pred „iným zneužívaním údajov o svojej osobe“. Hoci ústavný súd v konaní o podnete preukázal protiprávne konanie dočasnej komisie mandátového a imunitného výboru, ku ktorému došlo tým, že skúmala petičné hárky Demokratickej únie Slovenska (a tým aj osobné údaje jej signatárov), nebola preukázaná priama príčinná súvislosť medzi týmto konaním a zneužitím osobných údajov, s ktorými sa takto oboznámila, t. j. s ich využitím na iný účel, než na ktorý to zákon o rokovacom poriadku Slovenskej národnej rady umožňuje. Z uvedeného dôvodu nebolo podnetu Ing. P. v Ď. časti namietajúcej porušenie svojho ústavného práva na ochranu osobných údajov pred ich zneužitím podľa čl. 19 ods. 3 ústavy vyhovené, pretože nebola preukázaná ujma, ktorá pisateľovi podnetu vznikla v dôsledku zneužitia jeho osobných údajov dočasnou komisiou mandátového a imunitného výboru.

V doplnení a spresnení svojho podnetu pisateľ Ing. P. D. uviedol, že dočasná komisia mandátového a imunitného výboru porušila jeho základné práva upravené v čl. 19 ods. 3 ústavy tým, že „petičné hárkky nekontrolovane rozmnožovala, oboznamovala s ich obsahom ďalšie neoprávnené osoby a ináč s nimi manipulovala“.

S cieľom získania písomných dôkazov o tomto postupe dočasnej komisie mandátového a imunitného výboru sa ústavný súd obrátil na Notársky úrad B. a F., Bratislava. Tento v liste Spr. 90/95 z 25. augusta 1995 uviedol, že 19. novembra 1994 vykonala overenie fotokópií petičných hárkov Demokratickej únie Slovenska pani E. A., a to na požiadanie členov dočasnej komisie mandátového a imunitného výboru, pričom „pracovníčka overovala správnosť odpisu (fotokópie) listín s originálom v zmysle § 57 zákona č. 323/92 Zb. o notároch a notárskej činnosti“. Z uvedeného listinného dôkazu ústavný súd uzavrel, že dočasná komisia mandátového a imunitného výboru samotná vyhotovila fotokópie vyžiadaných originálov petičných hárkov Demokratickej únie Slovenska a na jej žiadosť boli tieto 19. novembra 1994 aj notársky overené (porovnané s originálmi) pracovníčkou Notárskeho úradu B. a F. E. A. v sídle Národnej rady Slovenskej republiky na Mudroňovej ulici v Bratislave. Ako už bolo uvedené, archívne dokumenty Demokratickej únie Slovenska boli vydané mandátovému a imunitnému výboru za účelom nazretia do nich a s cieľom „získať poznatky o účelnosti vyžiadania odpisu, výpisu alebo reprodukcie archívnych dokumentov pre praktickú potrebu nazerajúceho“. Zákon o archívniectve ani vyhláška ministerstva vnútra neustanovuje, aby samotný orgán, ktorému boli zaslané vyžiadané archívne dokumenty, z vlastného rozhodnutia a podľa vlastnej úvahy zhotovil kópie (reprodukcie) archívnych dokumentov. Ustanovenie § 9 ods. 1 spomenutej vyhlášky uvádza jednoznačne, že „výpisy, odpisy a reprodukcie archívnych dokumentov môžu archívny vydávať na základe žiado-

sti a v súlade so spoločenským záujmom iba v tých prípadoch, keď sa žiadateľovi môže udeliť súhlas alebo povolenie využívať archívne dokumenty alebo toto využívanie sa mu nemôže odoprieť“ (§ 11 a 12 zákona o archívniectve). Z uvedeného ustanovenia vyplýva, že na vyhotovenie reprodukcí (kópií) archívnych dokumentov sú určené výlučne archívy a tieto ich môžu zhotoviť iba na základe osobitnej žiadosti. Ústavný súd zo získaných písomných dôkazov zistil, že kópie vyžiadaných archívnych dokumentov (petičných hárkov Demokratickej únie Slovenska) dala vyhotoviť samotná dočasná komisia mandátového a imunitného výboru a táto tiež 19. novembra 1994 dala notársky overiť ich súlad s originálmi. Uvedeným postupom dočasná komisia mandátového a imunitného výboru porušila § 9 vyhlášky ministerstva vnútra, čím porušila právo pisateľa podnetu na ochranu pred neoprávneným zhromažďovaním údajov o jeho osobe, pretože podľa čl. 19 ods. 3 ústavy „každý má právo na ochranu pred neoprávneným zhromažďovaním ... údajov o svojej osobe“.²³

PÁVOM NA SÚKROMIE SA NECHRÁNIA ÚKONY PRI VÝKONE FUNKCIE POSLANCA

Ústavný súd sa právom na súkromie zaoberal aj v konaní o časti podnetu, v ktorej predkladateľ podnetu namietol, že uznesením Národnej rady Slovenskej republiky č. 482 za 4. decembra 1996 bolo porušené základné právo upravené v čl. 16 ods. 1 ústavy.

Ústavný súd v konaní o tomto podnete „skúmal, či existuje príčinná súvislosť medzi napadnutým uznesením Národnej rady Slovenskej republiky a základným právom upraveným v citovanom ustanovení ústavy.“

V tejto súvislosti ústavný súd vyslovil názor, že pojem súkromie sa týka iných stránok života človeka ako je prípadné vzdanie alebo nevzdanie sa funkcie poslanca. Uznesenia štátneho orgánu, ktorým tento berie na vedomie vzdanie sa tejto funkcie nemožno považovať za porušenie nedotknuteľnosti súkromia navrhovateľa.²⁴

²³ Tamže, s. 101 – 103.

²⁴ I. ÚS 8/97, s. 9